

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Ad librum XII.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

DO. EX. LVGDVNO. HABERE. NOS. NOSTRI. ORDINIS. VIROS. NON. PĒNITET. A
 TIMIDE. QVIDEM. P. C. EGRESSVS. ADSVETOS. FAMILIARESQVE. VOBIS. PRO-
 VINCIARVM. TERMINOS. SVM. SED. DESTRICTE. IAM. COMATĒ. GALLIÆ.
 CAUSA. AGENDA. EST. IN. QVA. SI. QVIS. HOC. INTVETVR. QVOD. BELLO.
 PER. DECEM. ANNOS. EXERCVERVNT. DIVOM. IVLIVM. IDEM. OPPONAT. CEN-
 TVM. ANNORVM. IMMOBILEM. FIDEM. OBSEQVIVMQVE. MVLTIS. TREPIDIS.
 REBVS. NOSTRIS. PLVSQVAM. EXPERTVM. ILLI. PATRI. MEO. DRVSO. GERMA-
 NIAM. SVBIGENTI. TVTAM. QVIETĒ. SVA. SECVRAMQVE. A. TERGO. PACEM.
 PRÆSTITERVNT. ET. QVIDEM. CVM. AD. CENSVS. NOVO. TVM. OPERE. ET.
 INADSVETO. GALLIIS. AD. BELLVM. AVOCATVS. ESSET. QVOD. OPVS. QVAM.
 ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC. CVM. MAXIME. QVAMVIS. NIHIL. VLTRA. QVAM.
 VT. PVBLICE. NOTĒ. SINT. FACVLTATES. NOSTRÆ. EXQVIRATVR. NIMIS. MAGNO.
 EXPERIMENTO. COGNOSCIMVS.

I V S T I L I P S I

AD LIBRVM XII. ANNALIVM
EXCURSUS.

A.

Pag. 187.

*D*E Crispo Passieno lubet paullo amplius adtexere, illustri cum primis viro & oratore.
 & maxime ea qua Scholiastes vetus Iuuenalis curiosè rettulit ad versum Satyræ IV.
 — venit & Crispi iucunda senectus.

* Proposuit
 Patres Prin-
 cipi, sanè
 quàm liberè
 in seruitute.
 * Interpreta-
 re Centum
 viros.

Crispus, inquit, municeps Visellienſis, tirocinio ſuo, in Senatu ita cœpit: * Pa-
 tres conſcripti, & tu Cæſar, propter quod ſimul oratione (*malim orationem, ut*
duplex cauſſa laudis fuerit, & Libertas & eloquentia) pleniffimè à Tiberio conlaudatus,
 plurimas ſpontè cauſſas apud * C. V. egit. pro quâ re in Baſilicâ Iuliâ eius ſtatua po-
 ſita eſt. Conſulatus duos geſſit. Vxores habuit duas, primam Domitiam, deinde Agrip-
 pinam; illam amitam, hanc matrem Neronis Cæſaris. Poſſedit bis mille ſeſtertia.
 (*ſcribo, bis millies ſeſtertiûm: quia homo prædiues, & Suetonius ait Neronem hereditate*
eius ditatum.) Omnium Principum gratiam adpetiuit, ſed præcipuè Cæſaris (*excidit no-*
ta prænominis C. id eſt, Caij. nam hunc intellegit) quem iter facientem ſecutus eſt pedibus.
 Hic nullo audiente à Nerone interrogatus (*à Nerone? imò verò à Caio, in quem ſcelus*
hoc inceſti competiit. niſi mauis. Hoc illo audiente, à Nerone inter. *eâ mente, ut Caio præſen-*
te, à quopiam Nerone, qui adularetur ſædo Principi, & ſimul huic inſidiaretur, ſit rogatus.)
 Haberétne, ſicut ipſe, cum ſore germanâ conſuetudinem? Nondum, inquit, quan-
 tumuis decenter & cautè. ne aut negantem eum argueret, aut adſentientem ſibimet
 mendacio dehonestaret. (*corrigo, ne aut negando eum arg. aut adſentiendo ſemet de-*
hon.) Perijt per fraudem Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus
 eſt. Scita narratiuncula. quam tamen ego ad Paſſienum hunc traho, auctore eius valdè inuito.
 Nam ille (*dormijt, ac ſtertuit?*) refert ad Crifſum, qui ſub Domitiano. Atqui Vibius ille nomi-
 ne fuit: nec quadrant in eum re aut auro, qua hîc dicta. Mira *μεμνηται* Scholiaſte, aliàs docti. Sed
 & noſter amicus, cur reſcribit municeps Vercellienſis? *Εὐλόγως* ad Vibium illum, fateor: at non
 ad Paſſienum. Quamquam Viſellia municipium etiam mihi ignotum. An Vitellienſis? an Vicel-
 lienſis? qua loca Italiæ reperies. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico,
 eam Principe Caligulâ ponit, anno eius ſecundo: Paſſienus filius, fraude hereditatis ſuæ
 necatur. ſanè falſum eſt. conſtat enim ſub initia Claudiij obijſſe, ex Suetonij Nerone capite VI.
 Itaque traiecitia ea nota Hieronymi, ut in Chronico illo multa. ſed & emendanda ſic: fraude
 here-

A heredis suæ. Agrippina enim illi heres, & per eius fraudem, ut disertè in Scholiastæ extre-
mis hîc verbis legis, periit. Fuit & Passienus pater, Seneca nominatus lib. 11. Controvers. v.
Ad quem pertinere censeo Vellei verba libro 11. Triumphalia ornamenta ex Africâ ei tri-
buentis: idque sub Augusto.

B.

PAG. 206.

IN prouincias Cæsaris olim Legati aut Propratores missi. in prouincias dico maiores. Nam quæ-
dam minores nec tantæ rei, Procuratores saltem acceperunt. Quorum præcipuum ac proprium
munus; ut reditus ac tributa colligerent, aliæque quæ ad fiscum: sed quoniam, nullo alio Præsidi, res
sæpè cogebat ius inter prouinciales dici, etiam in re criminum; factum ut iurisdictionem aliquam
sibi sumerent, Præsidium exemplo. Id Procuratorum genus, notæ & discriminis causâ, dicti
passim in libris legum, Procuratores Vice Præsidis, aut cum potestate. ut. l. 11. C. De pænis.
B l. 111. C. Vbi caus. fisc. l. IV. C. Ad leg. Flau. de plag. Dixi, iurisdictionem sumerent. reuera
enim non habebant. Equites quoniam erant aut liberti. Tacitus in vitâ Agricole: Vtrumque
auum habuit procuratorem Cæsarem, quæ equestris nobilitas est. Dio l. LIII. Καὶ τὰς
ἐπιτελείους (non rectè interpres vertit Curatores) ἔτι καὶ τὰς τὰς τε κοινὰς προσόδους, ἐκλήροντας καὶ
προσέτιμα σφίσι ἀναλίσκοντας ὀνομάζουσι, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τὰ τε ἑαυτῶν καὶ τὰ τῶν δήμων, τὰς
μὲν ἐν τῶν ἰσθίων, τὰς δὲ ἐν τῶν ἀπελευθέρων πέμπει. id est: Procuratores (ita enim appellamus
eos qui publicos reditus colligunt, erogantque) in omnes prouincias tam suas quàm po-
puli Cæsar mittit, quosdam ex equitibus, quosdam è libertis. Itaque nec iudicia nec acta
eorum rata, vocarique poterant ad disquisitionem Principis aut Senatus: quoniam lege apud eos
agi (ut ad rem, & sollemniter loquar) nefas. apud magistratum solum populi Romani, pro ve
magistratu actio legis fuit. ut Consules, Proconsules; Praetores, Propratores: qui omnes è Senatu.
apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter equites excipio vnum Præfectum Egy-
pti, apud quem, ut Tacitus notat, lege agi permisit Augustus, decreto quodam singulari. Attamen
C procuratores isti prouincijs præerant, & ius sæpè in crimine & causâ capitis dicebant. Exem-
plum in Pontio qui Iudææ procurator (non enim illi prouinciæ propriè Præsides) sententiam tulit
de capite nostri capitis, Christi Seruatoris: exempla in Petronio, Cumano, alijsque vulgò apud Iose-
phum. Idemque in certis minutis prouincijs factum, quibus regendis solus Procurator. qua-
rum aliquot Tacitus recensuit i. Histor. Dux Mauritanix, Rhætia, Noricum, Thracia,
quæque aliæ Procuratoribus cohibentur. & præter eas notabis Alpium maritimarum Pro-
curatorem, item Ponti, * Epiri, pluresque. Hæc clara satis & certa. Ad hos Procuratores,
Claudij, me iudice, accommodamus edictum, iubentis ut in prouincijs eorum decreta proinde rata
sint ac si ipse statuisset. Nam ad fiscum solum si aptas: quid fiet communibus & latè conceptis
Cornelij verbis? Rerum, inquit, à procuratoribus suis iudicatarum. pariterque indefinitè ex-
tulit Tranquillus, quæ procuratores sui in iudicando statuerent. Adde subsequentem omnem
Taciti orationem: Videbis non aliud eum indignari, quàm quod iurisdictione communicata cum
equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum seditione aut armis erat. At pro-
curatores qui rei familiari tantum impositi, qui in prouincijs Proconsulum aut Legatorum: planè
D * priuati erant, & insigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio: Καπιτώνα τῶν Ἀσίων ἐπι-
τελείων εἰς τὸ σωτέριον ἐστήσατο, καὶ ἐγκαλέσας αὐτὰς ὅτι στρατιωτικῶς ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα πλεονεξίας ἀρχῶν
ἔχων ἐπαρξεν, ἐφυλάσσουσι. Οὐ γὰρ ἔξω τότε τοῖς τὰ ἀποκαταστατικὰ χρέη καταδομένοι πλέον, ἔδεν ποιῆν ἢ
τὰς νεομισθίας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ πρὸς τὴν διαφοράν ἐν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ καὶ τὰς νόμους εἶναι τοῖς ἰδιώ-
ταις διὰ τῶν. Et Tacitus: Procurator Asiæ Lucilius Capito accusante prouinciâ, causam
dixit, magnâ cum adseueratione principis, non se ius nisi in seruitia & pecunias familia-
res dedisse. quod si vim prætoris vsurpasset, manibusque militum vsus foret, spreta in
eo mandata sua, audirent socios. Planè ergo priuati tunc quidem. Nam postea ius accepe-
runt * de fiscali saltem pecuniâ cognoscendi, ut præmonui. Idque Dio etiam adsignificans ait,
ἐ γὰρ ἔξω τότε. Hi posteriores Procuratores multi erant, & sparsi per prouincias omnes: illi,
pauciores dignioresque. Dio excipuas habere Proconsulum prouincias videtur ab administratione
Procuratorum. Addit enim ad verba libri LIII. quæ supra, πλεονεξίας τὰς φέροντες οἱ ἀνθύπατοι,
πρὸς

Prouincia
minores so-
lis Procura-
toribus re-
ctæ.
Ij paulatim
iura dicere
aufi.
Procuratores
vice Præsidi-
dis.
Procuratores
ex equite, aut
libertino.
Ideo iure ip-
so acta eo-
rum non
rata.
Præfectus
Egypti, su-
pra ceteros
ius habuit.
Iudæa Pro-
curatores
habuit, Syria
attributa.
Aliquot Pro-
uincia quæ
solum Procura-
tor præfuit.
* De Epiri
procuratore
loco Præsidis
Arrian. in
Differ. Epist.
LIII. c. IV.
vocat,
ἀρχοντα καὶ
ἐπιτελείων.
* Etiam de
lege Fabiâ do
plagiarijs
ex constituti-
one Imp.
M. Antonini.
V. b. an. l. 9.
De of. Pro-
conf.

An in Proconsulum provincijs procuratores. Fuisse videri. Duplices in provincijs quibusdam reditus.

παρ' ὧν ἀρχῶν ἐπεείσεον. quasi Proconsules reditus collegerint ipsi in provincijs suis. Fallacia A verba, quae virum doctum nuper induxerunt, non me. Planissime enim in Proconsulum etiam provincijs procuratores. Dio ipse docet; Εἰς πάντα, inquit, ὁμοίως τὰ ἔδν τε αὐτῶ καὶ τὰ δ' ἡμῶν. id est, In omnes gentes, tam quae Caesari quam quae populo attributae. Atqui provinciae omnes populi, Proconsulum fuere. Vlpianus item de Off. procons. Sanè, inquit, si fiscalis pecuniaria causa sit, quae ad procuratorem Principis respicit, melius fecerit si se abstineat. cuius vana & irrita monitio, si in Proconsulum provincijs Procuratores nulli. Quae ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quam Procuratorem in alijs quidem provincijs omnes reditus colligere, quia omnes Caesaris fisci que sunt: at in Proconsularibus non omnes, quoniam * vestigalia quaedam vetera ipse Proconsul colligat in populi ararium usumque mittenda. Dictum satis, si addo, Procuratores solius rei, Rationales postea dictos, ut à prioribus illis distinguerentur. quoniam illi rempublicam etiam; hi solam privatam tractabant, rationesque pecuniae principalis.

* Quae tamen videtur sustulisse Theodorus, & in fiscum suum vertisse. Vide Symmachum l. x. ep. 1.

I V S T I L I P S I
A D L I B R V M X I I I . A N N A L I V M
E X C V R S V S .

PAG. 213.

A.

Ratio dandae tesserae.

FORMAM dandae tesserae petendaeque in parte expressit Appianus IV. *Civilium:* Καὶ ὁ Λόλιος, inquit, ἐπειπε τὰς χλιάρχους τὸ σὺδνημα τῶν τεσσάρων ἀποδοῦναι ὡς τὰ καίσαρος, οἱ δὲ ἔφερον αὐτῶν τὰ ἀειθυῶν τὰ τεσσάρων, καὶ ἡνὺ ἔδος ἕξι τὰ αὐτῶν τὸ σὺδνημα χλιάρχων, ἑπιδοῦναι τῶν βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τὰ ἀειθυῶν τὰ τεσσάρων. Atque olim ea data videtur sine voce, inscripta vel insculpta breui ligno; unde Tesserae nomen. de quo Polybium ad lib. VI. at sub Imp. vocale id signum. Dabant autem plerumque nomina deorum, aut heroum: etiam Graeci. Pausanias libro X. Cum utrimque à ducibus de more militi tesserae darentur, fortuitu ad oraculi verba appositae datae sunt, à Thessalis Itonia Minerva, à Phocensibus gentis auctor Phocus. Etiam Persae, si Xenophonti fides lib. VII. Παιδείας. & III. ubi à Cyro tessera data τῶν σύμμαχων καὶ ἡγεμῶν. aut τῶν σωτῆρ. Suetonij loci bini non sani in hac re. alter Cal. cap. LVIII. Signum, ait, more militiae petisse: & Caio Iouem dante, Chæream exclamasse, Accipe ratum. ubi restituo magnanimi viri vocem littera additâ, Accipe * iratum. alter cap. LVI. Solitus modò signum petenti, Priapum aut Venerem dare; modò osculandam manum offerre formatam commotamque in obscænum modum. Libri vet. commitamque, aut, cammatamque. Scribo, gammatamque. Gammata manus, insertis commixtisque digitis ad formam eius litterae: qui mos in Italiâ & nunc. Sic lapides Gammati: non solum qui insculptum Gamma habebant, sed qui litteram eam exprimebant transuersi. Scriptor Gromaticus: Solent termini occurrere, qui lapides tam longiores sunt quam qui latiores sequendi: hoc est, aut si cursum dirigunt lineares, aut si gamma faciunt transuersi. Malo etiam in Suetonij verbis, obscænum nodum, quam modum. Facit ad lucem infamis huius signi Lampridij locus Eligabalo: Neque vniquam verbis pepercit infamibus, cum & digitis impudicitiam ostentaret, nec vllus in conuentu & audiente populo esset pudor. Scies amplius tu tiro, Tesseram duplicem fuisse: unam quae ad excubias, alteram quae ad pugnam. De postrema Tacitus lib. III. Histor. Eadem vtrâque acie arma: crebris interrogationibus notum pugnae signum.

Cur sic dicta.

Deorum nomina crebra pro signo.

Suetonius correctus.

* Solemus enim quibus malè precamur cupimusque facit. Iouem iratum optare. Iterum is correctus. Gammata manus, Itolorum ritu. Gammati lapides.

Tessera duplex.

B. OLIM